

Fastigheten Vildmannen före ...

... och efter branden den 7 november.

FOTO: HUFVUDSTADEN

FOTO: MATS VESTERLUND

Fasad med oklar framtid

Arctic Kvartsit höll på att slutföra den första etappen av fasadrestaureringen när eldsvådan bröt ut på Biblioteksgatan i Stockholm den 7 november.

– Branden var fullt utvecklad när vi kom till jobbet, vi kunde bara vända hem, säger Kurt Derfält, entreprenadansvarig på Arctic Kvartsit.

TEXT PETER WILLEBRAND

Branden på Biblioteksgatan i fastigheten Vildmannen blev inte bara en stor rikstäckande nyhet med dramatiska bilder från ett pågående släckningsarbete. En brand i hjärtat av staden, och på en av de mest fashionabla affärsgatorna vid Stureplan, satte indirekt även ljuset på det pågående arbetet med att bevara och återställa stenstaden Stockholm.

Vildmannen ritades av arkitekt Erik Josephson och stod färdig år 1897. Josephson kopplas framför allt samman med många av de kasernbyggnader och kraftverk som vid förra sekelskiftet byggdes i nationalromantisk stil runtom i Sverige. Han beskrivs som något av en doldis bland Stockholms arkitekter, trots att han står bakom flera klassiska Stockholmsbyggnader som Grand Hôtel i Saltsjöbaden, Djurgårdsbron, Milon 11, Handelsbankens klassiska huvudkontor i Kungsträdgården och Skandinaviska Bankens palats vid Gustav Adolfs torg.

Vildmannen bestod till en början av exklusiva bostäder, med entréer med schackrutiga marmorgolv och vit marmor i trapphusen. Entréns klassiska ekport, med reliefer utförda av skulptören Christian Eriksson, påminner om hantverkarnas roll i byggandet. Det var också i markplanet som matvarubutiken Svenska Hem öppnade 1905. Butiken, som drevs som en kvinnokooperation med endast kvinnliga anställda, är förlagan till den populära tv-serien *Fröken Frimans krig*.

HUFVUDSTADEN ÄR Vildmannens ägare sedan 1918. Nästa år skulle ett 100-årsjubileum kunna firas i samband med att restaureringen då beräknades stå helt färdig. Beslutet att rusta upp togs när den tidigare hyresgästen Erik Penser flyttade ut. Lokalerna var slitna och från Hufvudstadens sida ville man bland annat åstadkomma en lösning som gav möjlighet att ge de nya hyresgästerna större och friare utrymmen. Bland dem som skulle ta plats på den attraktiva adressen är H & M:s e-handelsbutik Arket, ett helt nytt affärskoncept som företaget skulle sjsätta.

Det rädde heller ingen tvekan om att restaureringen skulle genomföras fullt ut. Vildmannen har allra högsta kulturhistoriska värde. Fasaden – helt

FOTO: PETER WILLEBRAND

Branden blev snabbt en angelägenhet för alla stockholmare.

”Det är för tidigt att säga något om framtiden och vad som kan bevaras eller vad nästa steg är.”

i Roslagssandsten – skulle återställas i markplan för att göra butikerna mer attraktiva och stärka den kulturhistoriska gatumiljön som utmärker Bibliotekstan.

Men alla sådana planer har förstås stoppats på obestämd tid. De första bilderna efter branden visar att fasaden är som mest illa åtgången i det översta, utbrända vindsplanet där branden

började. Taket har rasat in och hettan har även bränt stora hål på plastintäckningen. Markplanet verkar i jämförelse vara mer intakt.

– När det bedöms riskfritt kommer vi att låta en konstruktör göra en bedömning av skadorna. Det pågår även en polisutredning för att kartlägga brandorsaken. Vi kan i dag inte svara på hur

Ny Roslagssandsten.

FOTO: KURTERFÄLT

◀ Nyhuggen sten sätts på plats.

▲ Byte av en förstörd valvbåge. Originalutseendet återskapas.

”Det känns förstås tragiskt när sådant här inträffar, man berörs även känslomässigt. Men lyckligtvis kom ingen till skada.”

lång tid det kommer att ta. Det är alltså för tidigt att säga något om framtiden och vad som kan bevaras eller vad nästa steg är, förklarade Anders Nygren, Hufvudstadens affärsområdeschef i Stockholm bara ett par dagar efter branden.

ALLA HUS I BIBLIOTEKSTAN är byggda på mark som består av ett lager av lera och vilar på pålar. Under senare år har Hufvudstaden vid två tillfällen grundförstärkt fastigheten.

– Den har utvecklats och varsamt förändrats med tiden och utmärker sig med sin ovanliga fasad i Roslagssandsten, med detaljer inspirerade av medeltida arkitektur, säger Anders Nygren.

Svenska Dagbladets ledarskribent Susanna Popova underströk Biblioteksgatans kulturhistoriska betydelse för generationer av stockholmare i en ledare en dryg vecka efter branden. Hon

uttryckte även en oro för att fasaden inte skulle kunna gå att återställa:

”Det verkar som om det kan bli svårt att återskapa fasaden i Roslagssandsten. Stenen bryts inte längre ... men kan det finnas ett bortglömt lager någonstans? Det kan verka som en tidigt väckt och långsökt fråga. Men ser man förstörelse som en fråga om framtida ansvar, är det inte fel att börja med det vi alla kan se.”

ARCTIC KVARTSIT arbetade med den första etappen och hade börjat ersätta skadad sten med just nyhuggen Roslagssandsten. Fynden är resultatet av ett detektivarbete.

– Jag har haft kontakt med en markägare i Roslagen som kunnat hjälpa oss, säger Kurt Derfält.

För att återställa fasaden bilades bland annat den betongkaka som har omgett fasaden i butikshörnet av Jakobsbergsgatan och Biblioteksgatan bort. Först

då har man också kunnat göra en riktig bedömning av hur mycket sten som måste ersättas.

– Det har varit runt 20 procent som har behövts bytas ut, bland annat hade hörnstenarna fått stora skador, säger Kurt Derfält.

Han betonar det hantverksmässiga sättet att arbeta, som ligger helt i linje med syftet att bevara de kulturhistoriska värdena.

– Det har varit en bra känsla hela vägen. Mycket av stenen har vi huggit direkt på plats.

Den första etappen skulle ha varit färdig nu i januari och lagom till sommaren skulle den andra etappen vara klar.

– I nuläget har vi inga besked om vad som händer med projektet. Det känns förstås tragiskt när sådant här inträffar, man berörs även känslomässigt. Men lyckligtvis kom ingen till skada, säger Kurt Derfält. ■